

Quick scan voor Konijnenwelzijn op de kinderboerderij

Disclaimer

Dit document presenteert het praktische gedeelte van het uitvoeren van een welzijnsmonitoring van konijnen op de kinderboerderij. Het welzijnsassessment is ontwikkeld om intern uitgevoerd te worden door een MBO dierversorger niveau III of IV, die werkzaam is als beheerder of dierversorger van een kinderboerderij, maar kan ook als extern evaluatie-instrument worden gebruikt.

Belangrijk is dat het assessment een aanvullend karakter heeft op bestaande wet,- en regelgeving en andere certificeringen die er zijn. De kinderboerderijhouder dient zelf zorg te dragen voor het voldoen aan deze voorschriften. Het protocol zal voorschriften vanuit overheden of overkoepelende organisaties (d.w.z. wetgeving) op geen enkele manier overstijgen of vervangen. Wat verder ook betekent dat eventuele aanpassingen op de kinderboerderij gebaseerd op resultaten van het assessment niet in strijd mogen zijn met de wet. Het protocol is opgesteld aan de hand van actuele wetenschappelijke literatuur in combinatie met expertise vanuit het werkveld. Gedurende de jaren zullen er meer wetenschappelijke onderzoeken worden gedaan naar het houden van konijnen, het natuurlijk gedrag en het welzijn van konijnen waardoor dit protocol aangepast kan worden aan de hand van de nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen.

De auteurs, uitgever en Hogeschool Van Hall Larenstein kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor schade teweeggebracht door het uitvoeren van het protocol. Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd en/of verspreid zonder schriftelijke toestemming van de uitgever en/of auteurs.

Lectoraat Welzijn van Dieren
Postbus 1528
8901 BV Leeuwarden
September 2013

Voorwoord

Het konijnenwelzijn op veel kinderboerderijen in Nederland laat te wensen over (*van der Valk, 2006*) en dit zou, vanwege de voorbeeldfunctie van kinderboerderijen, een verkeerd beeld kunnen geven over de verzorging van konijnen voor de mensen die thuis konijnen houden. Veel konijnen, gehouden als gezelschapsdier, worden niet optimaal verzorgd en gehouden (*Leenstra et al., 2009*) waardoor ze veel ongerief kunnen ervaren en vroegtijdig sterven (*Schepers et al., 2009*). Om een goede welzijnsstandaard op kinderboerderijen te garanderen zullen de kinderboerderijen bewust moeten worden van het konijnenwelzijn op hun kinderboerderij en moeten eventuele verbeterpunten aangeduid worden.

Om snel en praktisch een beeld te vormen van het konijnenwelzijn op een kinderboerderij is een *quick scan* voor het konijnenwelzijn op kinderboerderijen samen gesteld. Deze *quick scan* maakt het mogelijk om een, snelle welzijnsevaluatie uit te voeren om een beeld te vormen van het konijnenwelzijn op de kinderboerderij. Deze welzijnsevaluatie kan uitgevoerd worden door een persoon binnen de eigen organisatie of onderneming maar vooral door een onafhankelijk persoon of instantie buiten deze organisatie of onderneming. Wanneer deze *quick scan* aangeeft dat een kinderboerderij niet aan de optimale welzijnsstandaard, betreft konijnen, voldoet kan vervolgens een *slow scan* uitgevoerd worden om een soortgelijke welzijnsevaluatie uit te voeren die concretere verbeterpunten aan het licht brengt.

Onze dank gaat uit naar onze afstudeerbegeleiders, Corine Oomkes, Vincent Neddermeijer en Marko Ruis voor de begeleiding van alle projecten waaronder deze *quick scan*. Daarnaast zou het niet mogelijk zijn geweest een *quick scan* om konijnenwelzijn op de kinderboerderij samen te stellen zonder de hulp, medewerking en gastvrijheid van alle bezochte kinderboerderijen. Daarom gaat grote dank uit naar alle kinderboerderijen die bezocht zijn om het monitoringsprotocol uit te voeren. Als laatste gaat onze dank uit naar Vere Bedaux, Mariska Oude Nijhuis en alle mensen die bijgedragen hebben aan het monitoringsprotocol voor konijnenwelzijn op de kinderboerderij (2010) die als basis gebruikt is voor de ontwikkeling van deze *quick scan*.

Immy Kloet & Franca Paardekooper

17 oktober 2013

Leeuwarden

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
2 Voorwaarden en richtlijnen.....	6
2.1 Algemene voorwaarden en richtlijnen.....	6
3 Parameters	7
3.1 Welzijnsprincipe: Natuurlijk gedrag	8
3.2 Welzijnsprincipe: Goede voeding.....	9
3.3 Welzijnsprincipe: Goede huisvesting	10
3.4 Welzijnsprincipe: Goede gezondheid.....	13
4 Beoordelingsformulier.....	16
Literatuur.....	17
Bijlage I Beoordelingsformulier	

1 Inleiding

Met deze *quick scan* voor konijnenwelzijn op de kinderboerderij kan een globaal beeld gecreëerd worden van het konijnenwelzijn op de kinderboerderij. Deze *quick scan* is ontwikkeld door het bestaande monitoringsprotocol te testen op vijftien kinderboerderijen in Nederland. Met behulp van deze praktijkinventarisatie zijn de parameters voor een juiste welzijnsindicatie met betrekking tot konijnenwelzijn achterhaald en zijn deze parameters in combinatie met het monitoringsprotocol, de *slow scan* en literatuur samengevoegd tot een *quick scan*. De *quick scan* beschrijft de voorwaarden en richtlijnen van de scan, de parameters, en de meetmethodes die gebruikt worden om een indicatie te geven van het welzijn.

Deze *quick scan* is ontwikkeld voor konijnen gehuisvest op kinderboerderijen (in Nederland) en is een momentopname. Het omvat verschillende houderijsystemen (zoals binnen, buiten, solitair en in groepen). De *quick scan* is ontwikkeld met als doel dat het snel en praktisch uitvoerbaar is voor kinderboerderijbeheerders, medewerkers en personen met een diergerichte opleiding met een opleidingsniveau van minimaal MBO III, maar voornamelijk voor extern gebruik. De resultaten van de *quick scan* bepalen of de uitvoering van een *slow scan* nodig is en kunnen besproken worden met een daartoe bevoegd instituut of persoon om eventuele veranderingen toe te passen en het konijnenwelzijn op de kinderboerderij te verbeteren.

De basis van deze *quick scan* is de *slow scan* voor konijnenwelzijn op de kinderboerderij, die samen gesteld is naar aanleiding van het in 2010 ontwikkelde “Monitoringsprotocol voor konijnenwelzijn op de kinderboerderij” geschreven door Vere Bedaux en Mariska Oude Nijhuis (2010). Dit monitoringsprotocol is, met toelichting op alle parameters en meetmethodes, te vinden op <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/145265>.

2 Voorwaarden en richtlijnen

Om de juiste indruk te krijgen van het konijnenwelzijn op de kinderboerderij dient men zich aan de volgende algemene voorwaarden en richtlijnen te houden.

2.1 Algemene voorwaarden en richtlijnen

- De *quick scan*, zoals deze nu voor u ligt, is gebaseerd op de actuele wetenschappelijke kennis van het konijnen(welzijn) in 2013. Wanneer deze scan op een later tijdstip uitgevoerd wordt dient men rekening te houden met veranderingen in de actuele wetenschappelijke kennis van konijnen(welzijn).
- De *quick scan* dient een beeld te geven van het konijnenwelzijn op de kinderboerderij en eventuele verbeterpunten te achterhalen. Hiervoor dient de scan zorgvuldig en naar waarheid ingevuld te worden.
- Voor het uitvoeren van de *quick scan* dient de gehele *quick scan* goed doorgenomen te worden.
- Alle parameters dienen gemeten te worden om een juiste indruk te krijgen van het konijnenwelzijn op de kinderboerderij.
- Het is voor deze scan niet nodig konijnen te hanteren. Wanneer men toch contact met een konijn maakt is het van belang de handen erna direct te wassen met desinfecterende zeep om eventuele besmetting te voorkomen.
- Wanneer een kinderboerderij een quarantaineverblijf en/of een ziekenboeg heeft zullen deze verblijven en de konijnen in het quarantaineverblijf en/of de ziekenboeg niet meegenomen worden bij de dertien parameters van de *quick scan*.
- Voor de uitvoering van de *quick scan* zijn de volgende materialen benodigd:
 - Pen
 - Beoordelingsformulier
 - Klembord of andere hard oppervlak zodat de beoordelingen makkelijk genoteerd kunnen worden.

3 Parameters

In dit hoofdstuk zal beschreven worden hoe de dertien parameters, verdeeld over de vier welzijnsprincipes, gemeten dienen te worden (Tabel 1). De gehele scan zal 60 tot 120 minuten duren afhankelijk van het aantal verblijven en konijnen op de kinderboerderij. Het beoordelingsformulier is te vinden in Bijlage I.

Tabel 1 Welzijnsprincipes en parameters *quick scan*

Welijnsprincipe	Parameter
Natuurlijk gedrag	Positieve sociale interactie
	Negatieve sociale interactie
	Comfortgedrag
	Abnormaal gedrag
Goede voeding	Lichaamsconditie
	Drinkwatervoorziening
	Ruwvoer
Goede huisvesting	Groepshuisvesting
	Hygiëne huisvesting leefruimte
	Schuil-/onttrekkingsmogelijkheid
	Leefruimte
	Buitenverblijf
Goede gezondheid	Zichtbare gezondheidsproblemen
	• Gebitsproblemen
	• Overgroeide nagels
	• Laesies
	• Kreupelheid
	• Oog en/of neus uitvloeiing

De welzijnsprincipes en parameters worden hieronder uitgebreid omschreven.

3.1 Welzijnsprincipe: Natuurlijk gedrag

Parameter	Positieve sociale interactie
<i>Definitie</i>	Positieve sociale interactie wordt gedefinieerd als onderlinge vachtverzorging, samen rusten, actief met elkaar omgaan, om elkaar heen lopen en speelgedrag.
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer gedurende de gehele audit of de konijnen positieve sociale interactie vertonen. Deze interactie kan alleen plaatsvinden wanneer de konijnen in groepen zijn gehuisvest.

Parameter	Negatieve sociale interactie
<i>Definitie</i>	Negatieve sociale interactie wordt gedefinieerd als onderling vechten, trappen, achtervolgen (d.w.z. vluchten van de ander) en bijten.
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer gedurende de gehele audit of de konijnen negatieve sociale interactie vertonen. Deze interactie kan alleen plaatsvinden wanneer de konijnen in groepen zijn gehuisvest.

Parameter	Comfortgedrag
<i>Definitie</i>	Comfortgedrag wordt gedefinieerd als ontspannen languit gestrekt liggen met een rustige ademhaling, gapen en/of vachtverzorging. (Figuur 1).
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer gedurende de gehele audit of er konijnen zijn die geen comfortgedrag vertonen. Omschrijf om welk(e) konijn/konijnen het gaat (ras/kleur), en noteer in welk verblijf deze zich bevindt/bevinden. Indien een konijn vanwege ruimtegebrek niet languit gestrekt kan liggen kan deze geen comfortgedrag vertonen.

Aanvullende informatie

Figuur 1 Konijnen die comfortgedrag vertonen

Parameter	Abnormaal gedrag
<i>Definitie</i>	Abnormaal gedrag wordt gedefinieerd als gedrag dat afwijkend is van normaal/natuurlijk gedrag. Hierbij gaat het vaak om een functioneel voortdurende herhaling van een bepaald gedrag. Dit kan door konijnen geuit worden door zinloos graven op een harde bodem of draadgaas, voortdurend gelijke rondjes rennen, schudden met de kop, vachtplukken, tralie knagen of heen en weer bewegen langs het gaas (ook wel stereotypegedrag genoemd).
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer gedurende de gehele audit of er konijnen zijn die abnormaal gedrag vertonen. Omschrijf om welk (e) konijn/konijnen het gaat (ras/kleur), en noteer in welk verblijf deze zich bevindt/bevinden.

3.2 Welzijnsprincipe: Goede voeding

Parameter	Lichaamsconditie
Definitie	Lichaamsconditie wordt gedefinieerd als de fysieke toestand waarin het konijn verkeert.
Omschrijving meting	Bekijk het konijn van de zij- en bovenkant en beoordeel hierbij de zichtbaarheid van de heupbeenderen, ruggengraat en ribben en beoordeel de lichaamsconditie aan de hand van Figuur 2. Konijnen zijn mager wanneer ze duidelijk ondergewicht hebben. Konijnen zijn zwaarlijvig wanneer ze duidelijk overgewicht hebben. Noteer welke konijnen mager zijn en welke zwaarlijvig zijn. Omschrijf om welk(e) konijn/konijnen het gaat (ras/kleur), en noteer in welk verblijf deze zich bevindt/bevinden.
Aanvullende informatie	 Figuur 2 Waardering van de lichaamsconditie van het konijn

Parameter	Drinkwatervoorziening
Definitie	De drinkwatervoorziening wordt gedefinieerd als het onbeperkt ter beschikking hebben van een schone en werkende watervoorziening.
Omschrijving meting	Controleer het verblijf op de aanwezigheid van een drinkwatervoorziening. Controleer deze vervolgens op de volgende twee aspecten: <u>Schone drinkwatervoorziening</u> Alle werkende drinkwatervoorzieningen moeten vrij zijn van groene aanslag en er moeten geen etensresten, stro, hooi en/of uitwerpselen in zitten. Wanneer de drinkwatervoorziening zelf wel schoon is, maar het water erin niet, wordt dit beoordeeld als een niet schone drinkwatervoorziening. <u>Werkende drinkwatervoorziening</u> Per verblijf dient er één werkende drinkwatervoorziening te zijn. Deze moet voor konijnen bereikbaar zijn, er moet water in de drinkwatervoorziening aanwezig zijn en de voorziening is niet geblokkeerd. Een drinkwatervoorziening is niet werkend wanneer deze verstopt zit (bv. bij een drinkwaterfles) of wanneer een drinkwatervoorziening dermate vervuild is dat een konijn er niet meer van drinkt of van kan drinken (waterbak). Door een vinger tegen het balletje in de nippel te houden kan gecontroleerd worden of de waterflesjes werken. Wanneer het water in de drinkwatervoorziening bevroren is wordt dit beoordeeld als een niet werkende voorziening.

Parameter	Ruwvoer
<i>Definitie</i>	Ruwvoer wordt gedefinieerd als een voedermiddel welke relatief veel ruwe celstof bevat, ook wel ruwvezel genoemd. Onder ruwvoer worden verschillende soorten hooi, luzerne, stro en gras verstaan.
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer of de konijnen in het verblijf ruwvoer tot hun beschikking hebben. Wanneer er tijdens de audit geen ruwvoer wordt gesignaleerd in de verblijven hoeft dit niet te betekenen dat de konijnen het niet krijgen dus dient men bij een medewerker of leidinggevende van de kinderboerderij te informeren. <u>Vers en schoon ruwvoer</u> Ruwvoer dat aangeboden wordt dient vers te zijn. Dit kan beoordeeld worden door de kleur te bekijken en te ruiken aan het ruwvoer. Ruwvoer is schoon wanneer het vrij is van stof en schimmel en vers wanneer het niet reukloos is maar ook niet een te sterke geur heeft. Wanneer het ruwvoer aangeboden wordt op de bodem van het verblijf en platgestampt is wordt het ruwvoer beoordeeld als niet schoon en niet vers.

3.3 Welzijnsprincipe: Goede huisvesting

Parameter	Hygiëne huisvesting (leefruimte)
<i>Definitie</i>	Een schone huisvesting (leefruimte) wordt gedefinieerd als een permanente leefruimte welke altijd schoon, droog en vrij is van schimmel/rotting.
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer alleen het binnenverblijf op de volgende aspecten: <u>De algemene hygiëne</u> Controleer het binnenverblijf op de algemene hygiëne. De leefruimte is vrij van vocht, schimmel, groene aanslag en rotting. Dit betekent dat zowel de wanden van het verblijf schoon moeten zijn als de bodem. Een overvloed aan urine en faeces in het verblijf wordt ook beoordeeld als onvoldoende hygiëne. <u>De kwaliteit bodembedekking</u> Controleer de kwaliteit van de bodembedekking. De bodembedekking bestaat uit één absorberende laag (bijv. zaagsel) en één isolerende/comfortabele laag (bijv. stro/hooi). Wanneer konijnen alleen toegang hebben tot een buitenverblijf is er vaak een schuilmogelijkheid/binnenverblijf aanwezig (Figuur 3) en dient deze beoordeeld te worden op hygiëne en kwaliteit bodembedekking. Wanneer de konijnen buiten zijn gehuisvest en er geen "binnenverblijf" aanwezig is dient dit genoteerd te worden en wordt de hygiëne niet gemeten.

Aanvullende informatie

Figuur 3 Binnenverblijf (rood vierkant) in het buitenverblijf

Parameter	Schuil-/onttrekkingsmogelijkheid
<i>Definitie</i>	Een schuilmogelijkheid wordt gedefinieerd als een mogelijkheid, voor alle konijnen in een verblijf, om zich te allen tijde te kunnen weren tegen weersinvloeden als wind, neerslag, kou, tocht en zon/warmte. Een onttrekkingsmogelijkheid wordt gedefinieerd als een mogelijkheid voor het konijn zich terug te trekken van soortgenoten, mensen en predatoren.
<i>Omschrijving meting</i>	Controleer alle verblijven op de aanwezigheid van een schuil-/onttrekkingsmogelijkheid. Hierbij staat centraal dat het gaat om een ruimte waarbij voorzien is in een comfortabele ondergrond die isolerend van karakter is en vochtvrij is. Verder moet de schuil-/onttrekkingsmogelijkheid voldoen aan de volgende aspecten: <u>Genoeg ruimte voor alle konijnen</u> De schuil-/onttrekkingsmogelijkheid moet genoeg ruimte bieden voor alle konijnen wat wil zeggen dat alle konijnen zich op hetzelfde moment moeten kunnen onttrekken. <u>Weersomstandigheden</u> De schuil-/onttrekkingsmogelijkheid moet bescherming bieden tegen tocht wat betekent dat de mogelijkheid afgesloten moet zijn, met uitzondering van in, - en uitgang(en). De mogelijkheid moet ook bescherming bieden tegen zon en warmte. Wanneer konijnen enkel binnen gehuisvest zijn, zijn ze vaak beschermd tegen wind, regen, zon en warmte. Echter kunnen de konijnen wel last hebben van tocht. Wanneer konijnen enkel binnen gehuisvest zijn beoordeel dan tegen welke omstandigheden de konijnen te allen tijde beschermd zijn en baseer de uiteindelijke beoordeling daarop (d.w.z. kan de zon de konijnen bereiken, wat is de maximale en minimale temperatuur die het binnenverblijf kan hebben, staan er deuren en ramen open die tocht veroorzaken enz.). Konijnen moeten zelf de keuze maken te willen schuilen tegen weersomstandigheden en moeten niet afhankelijk zijn van mensen die een deur sluiten of een zeil naar beneden doen (Figuur 4) <u>In- en uitgang</u> De schuil-/onttrekkingsmogelijkheid moet een in,- en uitgang hebben zodat konijnen zich ook kunnen onttrekken van andere konijnen. <u>Volledige afsluiting</u> De schuil-/onttrekkingsmogelijkheid moet volledig afgesloten zijn van de omgeving en invloeden van buitenaf (op de in- en uitgang na). Dit betekent dat konijnen in de ruimte niet zichtbaar moeten kunnen zijn voor mensen (de ruimte mag bijvoorbeeld geen raam bevatten). Verder is een voorwaarde dat konijnen altijd beschikking hebben tot deze ruimte (d.w.z. zowel binnen als buiten).

Aanvullende informatie

Figuur 4 Zeil die de konijnen, indien men deze naar beneden doet, beschermt tegen weersomstandigheden zoals wind en regen.

Parameter	Leefruimte																									
Definitie	De leefruimte van een konijn wordt gedefinieerd als de ruimte waar het konijn permanent beschikking over heeft.																									
Omschrijving meting	Bij het beoordelen van de leefruimte moet het konijn aanwezig zijn in het verblijf omdat de grootte van het verblijf afgestemd moet zijn op de grootte van het konijn. De meting wordt verricht in de ruimte die het konijn standaard ter beschikking heeft om in te leven (wat wil zeggen dat het konijn onbeperkt toegang heeft tot deze ruimte). Controleer of de leefruimte van het konijn voldoende hoog is en voldoende oppervlakte bevat. De beschikbare leefruimte die een konijn minimaal nodig heeft hangt af van het soort konijn (en het gewicht). Tabel 2 vermeldt de juiste afmetingen die een hok zou moeten hebben. Bij groepshuisvesting moet de leefruimte groot genoeg zijn voor het grootste konijn. Wanneer het niet mogelijk is vast te stellen of het konijn een groot, midden-, klein- of dwergras is kan men de volgende meetmethode gebruiken: Het konijn kan minimaal languit liggen, rechtop staan en minimaal twee hupjes maken. Wanneer er meerdere konijnen in een verblijf zitten moet het grootste konijn deze bewegingen kunnen maken zonder in contact te komen met andere konijnen.																									
Aanvullende informatie	Tabel 2 Aanbevolen (minimale) maten voor een konijnenhok gebaseerd op het ras. <table><tr><th>Soort konijn</th><th>Gewicht</th><th>Breedte hok</th><th>Diepte</th><th>Hoogte</th></tr><tr><td>Grote rassen</td><td>4.500 gram en meer</td><td>100 cm</td><td>70 cm</td><td>60 cm</td></tr><tr><td>Middenrassen</td><td>2.500 tot 5.000 gram</td><td>70 cm</td><td>60 cm</td><td>50 cm</td></tr><tr><td>Kleine rassen</td><td>1.500 tot 3.000 gram</td><td>50 cm</td><td>50 cm</td><td>50 cm</td></tr><tr><td>Dwergassen</td><td>tot 1.000 gram</td><td>40 cm</td><td>50 cm</td><td>50 cm</td></tr></table>	Soort konijn	Gewicht	Breedte hok	Diepte	Hoogte	Grote rassen	4.500 gram en meer	100 cm	70 cm	60 cm	Middenrassen	2.500 tot 5.000 gram	70 cm	60 cm	50 cm	Kleine rassen	1.500 tot 3.000 gram	50 cm	50 cm	50 cm	Dwergassen	tot 1.000 gram	40 cm	50 cm	50 cm
Soort konijn	Gewicht	Breedte hok	Diepte	Hoogte																						
Grote rassen	4.500 gram en meer	100 cm	70 cm	60 cm																						
Middenrassen	2.500 tot 5.000 gram	70 cm	60 cm	50 cm																						
Kleine rassen	1.500 tot 3.000 gram	50 cm	50 cm	50 cm																						
Dwergassen	tot 1.000 gram	40 cm	50 cm	50 cm																						

Parameter	Buitenverblijf
<i>Definitie</i>	Een buitenverblijf wordt gedefinieerd als de ruimte waar de konijnen minimaal vier uur per dag beschikking over hebben in de buitenlucht.
<i>Omschrijving meting</i>	Een buitenverblijf is van belang omdat konijnen door middel van zonlicht (UV-B) vitamine D kunnen aanmaken. Het buitenverblijf moet voldoen aan de volgende aspecten: <u>Voldoende hygiëne</u> Het buitenverblijf is vrij van schimmel, groene aanslag en rotting. Dit betekent dat zowel de wanden van het verblijf schoon moeten zijn als de bodem. Een overvloed aan urine en faeces in het verblijf wordt ook beoordeeld als onvoldoende hygiëne. <u>Schuilmogelijkheid</u> Een buitenverblijf moet konijnen altijd de mogelijkheid garanderen om zich te weren tegen negatieve weersinvloeden door middel van vrije passage naar binnenverblijf of schuilmogelijkheid. <u>Goede kwaliteit bodem (bedekking)</u> Konijnen zijn digitigrade dieren dus een goede kwaliteit bodem is van belang. Een goede kwaliteit bodem bestaat dus uit zand, gras en niet uit een harde ondergrond. <u>Maatregelen tegen ontsnappen</u> Een buitenverblijf moet preventie bieden tegen ontsnappingen. Dat wil zeggen dat de omheining minimaal 50 cm diep en 80 cm hoog moet zijn of er geen sprake is van graafmogelijkheden onder of door het hek (zoals een laag gaas onder de grond).

3.4 Welzijnsprincipe: Goede gezondheid

Parameter	Zichtbare gezondheidsproblemen
<i>Definitie</i>	Zichtbare gezondheidsproblemen wordt gedefinieerd als zichtbare afwijkingen bij het konijn met betrekking tot gebitsproblemen, overgroeide nagels, vachtconditie, laesies, kreupelheid en oog of neusuitvloeiing.
<i>Omschrijving meting</i>	Bekijk het konijn en beoordeel zichtbaar aanwezige afwijkingen op de volgende aspecten: <u>Gebitsproblemen</u> Controleer de stand van het gebit. Hierbij mogen de snijtanden niet zichtbaar te lang en/of verticaal foutief geschaard zijn. Figuur 5 geeft een onjuiste stand van de tanden weer (olifantstanden). Ook wordt gekeken naar symptomen die wijzen op gebitsproblemen zoals kwijlen/natte kin, zichtbare kaakabces(sen) (zwellingen/ bulten rond het kaakgebied), en/of hooipropen in het verblijf of ooguitvloeiing en traanvocht onder het oog. <u>Overgroeide nagels</u> Controleer, indien mogelijk de nagels van een konijn. Deze mogen niet langer zijn dan 3 mm dan waar het leven ophoudt (Figuur 6). Controleer de conditie van de nagels (niet afgebroken of gescheurd). <u>Vachtconditie</u> Controleer de vachtconditie. Beoordeel hierbij de vacht van het konijn op de aanwezigheid van dofheid, kale plekken en afgebroken haren. Wanneer konijnen aan het krabben zijn en schudden met hun kop kan dit een indicatie zijn van een slechte vachtconditie. Figuur 7 en Figuur 8 zijn voorbeelden van vachtaandoeningen.

	<u>Laesies (verwondingen) door soortgenoten en/of omgeving</u> Controleer het konijn op beschadigingen van het huidweefsel al dan niet met bloed of met een korst. <u>Kreupelheid</u> Controleer of het konijn zichtbare afwijkingen heeft in de tred (manier van lopen) ontstaan door ontstekingen, kneuzingen en fracturen. <u>Oog of neus uitvloeiing</u> Controleer of het konijn waterige uitvloeiing, snot, etter en bloed rondom de neus (Figuur 9 en Figuur 10) heeft met eventueel aanverwante symptomen als niezen en/of vieze voorpoten (Figuur 11). Controleer het konijn op de aanwezigheid van pussige of waterige uitvloeiing, etter en/of bloed rondom het oog (Figuur 12). Noteer bij het meten van zichtbare gezondheidsproblemen om welk konijn het gaat en in welk verblijf dit konijn zich bevind. Hierbij wordt ook vernoemd om welk gezondheidsprobleem het gaat en wordt hiervan een omschrijving gegeven.
<i>Aanvullende informatie</i>	Figuur 5 Olifantstanden konijn Figuur 6 Extreem lange nagels Figuur 7 Kale plekken Figuur 8 Schurft Figuur 9 Neusuitvloeiing Figuur 10 Neusuitvloeiing (2)

Figuur 11 Natte vacht bij de voorpoten vanwege het wegpoetsen van uitvloeiing

Figuur 12 Ooguitvloeiing

4 Beoordelingsformulier

De *quick scan* bestaat uit twaalf parameters verdeeld over de vier welzijnsprincipes Goede voeding, Goede huisvesting, Goede gezondheid en Natuurlijk gedrag. De controleur dient alle verblijven en alle konijnen te controleren en een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst wordt vervolgens overhandigd aan een expert op het gebied van konijnenwelzijn die zal bepalen of het van belang is een *slow scan* uit te voeren. Er wordt geen gebruik gemaakt van een beschrijvend scoresysteem bij de *quick scan* omdat het aantal verblijven en konijnen te veel kan variëren waardoor een eenduidig, snel en valide scoresysteem niet gerealiseerd kan worden. Daarnaast is het bij de *quick scan* ook van belang een duidelijk beeld te creëren van het konijnenwelzijn die niet enkel gebaseerd is op scores.

De volgende parameters zijn verwerkt in het beoordelingsformulier:

1. Drinkwatervoorziening
2. Ruwvoer
3. Hygiëne huisvesting (leefruimte)
4. Leefruimte
5. Schuil-/onttrekkingsmogelijkheid
6. Buitenverblijf
7. Lichaamsconditie
8. Zichtbare gezondheidsproblemen
9. Abnormaal gedrag
10. Comfortgedrag
11. Positieve sociale interactie
12. Negatieve sociale interactie

Van elk verblijf dient een foto gemaakt te worden waarna men de verblijven kan benoemen (A,B,C enz.). Vervolgens dient genoteerd te worden hoeveel konijnen zich in het verblijf bevinden. De parameters 1 t/m 6 dienen gemeten te worden aan het verblijf, en de parameters 7 t/m 12 dienen gemeten te worden aan het konijn. Let erop dat de parameters 9 t/m 12 beoordeeld moeten worden gedurende de gehele audit. Het beoordelingsformulier is te vinden in Bijlage I.

Literatuur

Bedaux, V. en Oude Nijhuis, M. (2010). Afstudeeronderzoek Konijn & Kinderboerderij. Gevonden op 19 december, 2012, op <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/145265>

Leenstra, F.R., Rommers, J.M., P. Koene, M.A.W. Ruis, H.J. Schuiling en J.C. Verkaik. (2009). Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten; inventarisatie en prioritering.

Schepers, F., Koene, P. & Beerda, B. (2009). Welfare assessment in pet rabbits. Anim. Welf. 18, 477-485

Van der Valk, P. (2006). Gemeente Zutphen. Stichting Kinderboerderijen Nederland .Gevonden op 10 februari, 2013, op www.raad.zutphen.nl

Figuren en tabellen

Bedaux, A & Luyks, R. (2009). Figuur 2. Waardering van de lichaamsconditie van het konijn. Monitoringsprotocol voor Konijnenwelzijn op de Kinderboerderij. Gevonden op 8 mei, 2013, op <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/145265>

Bunnybunch.nl. (2005). Figuur 7. Kale plekken. Home, Konijnen, Medische Informatie, Voeding, Konijnen met overgewicht laten afvallen. Gevonden op 15 mei, 2013, op www.bunnybunch.nl

Dierenartsabc (2013). Figuur 12. Ooguitvloeiing. Home, konijn, ziekten, ziekteverschijnselen, een tranend oog. Gevonden op 20 mei, 2013, op www.dierenartsabc.nl

Dierenartsencentrum Oosterwolde. (2013). Figuur 5. Olifantstanden konijn. Dieren, Gezelschapsdieren, Gebit. Gevonden op 20 mei, 2013, op www.dierenartsencentrum.nl

Dierenartsenpraktijk Uithoorn-Aalsmeer. (2007-2013). Figuur 6. Extreem lange nagels. Home, Konijn, Nagels knippen. Gevonden op 15 mei, 2013, op www.dierenartsenpraktijkuihoorn-aalsmeer.nl

Dierenkliniek Wilhelminapark Utrecht.(2013). Figuur 8. Schurft . Dieren info, Konijn, schurft. Gevonden op 15 mei, 2013, op www.dierenkliniekwilhelminapark.nl

Fransehangoren (2010). Figuur 10. Neusuitvloeiing (2) & Figuur 11. Natte vacht bij de voorpoten vanwege het wegpoetsen van uitvloeiing. Home, problemen, franse hangoor en snot. Gevonden op 19 mei, 2013, op <http://www.fransehangoren.com>

Kloet, I. (2013). Figuur 4. Zeil die de konijnen, indien men deze naar beneden doet, beschermt tegen weersomstandigheden zoals wind en regen. Gemaakt op Kinderboerderij Hollywood op 18 februari, 2013.

Laan, van der, I.M. (2009). Figuur 9. Neusuitvloeiing. Monitoringsprotocol voor Konijnenwelzijn op de Kinderboerderij. Gevonden op 8 mei, 2013, op <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/145265>

Paardekooper, F.S. (2013). Cover: Konijn. Gemaakt op Kinderboerderij de Kraal op 22 februari, 2013

Paardekooper, F.S. (2013). Cover. Konijn met tennisbal. Gemaakt op kinderboerderij Wassenaar op 19 februari, 2013.

Paardekooper, F.S. (2013). Figuur 1. Konijnen die comfortgedrag vertonen. Gemaakt op kinderboerderij De Natuur op 28 januari, 2013

Paardekooper, F.S. (2013). Figuur 3. Binnenverblijf (rood vierkant) in het buitenverblijf. Gemaakt op kinderboerderij Doniastate op 29 januari, 2013

Schippers, H.L. (2011). Tabel 2. Aanbevolen (minimale) maten voor een konijnenhok gebaseerd op het ras. Praktijkreeks hobbydieren, Konijnen. Zutphen: Roodbont Uitgeverij.

Bijlage I

Beoordelingsformulier

Bij de uitvoering van de *quick scan* om het konijnenwelzijn op kinderboerderijen te meten wordt gebruik gemaakt van het hierop volgende beoordelingsformulier. De *quick scan* voor konijnenwelzijn op de kinderboerderij bestaat uit dertien parameters. Zeven van deze parameters moeten gemeten worden aan/bij het verblijf en zes parameters worden gemeten aan/bij het konijn.

Standaard gegevens kinderboerderij:

Naam:

Datum:

Naam kinderboerderij:

Aantal konijnen:

Aantal verblijven:

Verblijf:				
			Ja	Nee
1	Hoeveel konijnen bevinden zich in het verblijf?	Groepshuisvesting?	☐	☐
2	Is er een drinkwatervoorziening aanwezig in het verblijf?		☐	☐
	Zijn alle werkende drinkwatervoorzieningen in het verblijf schoon?		☐	☐
3	Hebben alle konijnen in het verblijf vers ruwvoer tot hun beschikking?		☐	☐
	Hebben alle konijnen in het verblijf schoon ruwvoer tot hun beschikking?		☐	☐
4	Is het verblijf voldoende schoon?		☐	☐
	Heeft het verblijf een juiste kwaliteit bodembedekking?		☐	☐
5	Biedt het verblijf voldoende leefruimte voor alle konijnen?		☐	☐
6	Is er een schuil-/onttrekkingsmogelijkheid aanwezig in het verblijf?		☐	☐
	• Biedt deze genoeg ruimte voor alle konijnen?		☐	☐
	• Biedt deze bescherming tegen alle weersomstandigheden?		☐	☐
	• Met een in- en uitgang?		☐	☐
	• Volledig afgesloten van de omgeving?		☐	☐
7	Hebben alle konijnen in het verblijf toegang tot een buitenverblijf?		☐	☐
	• Welke voldoende schoon is?		☐	☐
	• Met een schuilmogelijkheid?		☐	☐
	• Met een juiste bodembedekking?		☐	☐
	• Met ontsnappingsmaatregelen?		☐	☐

8	Noteer alle konijnen die mager of zwaarlijvig zijn.	
Konijn	Verblijf	Mager/zwaarlijvig

9	Noteer alle konijnen met zichtbare gezondheidsproblemen en omschrijf welke (gebitsproblemen, overgroeide nagels, vachtconditie, laesies, kreupelheid en oog- en neusuitvloeiingen).	
Konijn	Verblijf	Gezondheidsproblemen

10	Noteer alle konijnen welke gedurende de audit abnormaal gedrag hebben vertoond.	
Konijn	Verblijf	

11	Noteer alle konijnen welke gedurende de audit geen comfortgedrag hebben vertoond.	
Konijn	Verblijf	

12	Noteer, per verblijf, of de konijnen positieve sociale interactie vertonen. Wanneer konijnen niet in een groep zijn gehuisvest, kruis dan 'niet van toepassing' aan.		
13	Noteer, per verblijf, of de konijnen negatieve sociale interactie vertonen. Wanneer konijnen niet in een groep zijn gehuisvest, kruis dan 'niet van toepassing' aan.		
Verblijf	Positieve sociale interactie	Negatieve sociale interactie	Niet van toepassing

	Aantal	%
Totaal aantal aanwezige konijnen op de kinderboerderij		100
Aantal zwaarlijvige konijnen		
Aantal magere konijnen		
Aantal konijnen met zichtbare gezondheidsproblemen		
Aantal konijnen die abnormaal gedrag vertonen		
Aantal konijnen die <u>geen</u> comfortgedrag vertonen		
Aantal konijnen die <u>geen</u> positieve interactie vertonen (wel groepshuisvesting)		
Aantal konijnen die negatieve interactie vertonen (groepshuisvesting)		